

1899.

Jeg er født på Sdr. Hostrup Mølle, Ensted sogn i Sønderjylland i 1899. Jeg ved ikke hvor gammel jeg var, da vi flyttede til Varnæs. Jeg husker dog en del fra de første år i Varnæs. Mor var ude og malke, og vi havde fået en lille hundehvalp, og den vilde jo lege, da mor kom ind fra malkningen, sad min søster og jeg oppe på skrivebordet, mens hunden stod nedenfor og gøede. Jeg husker også mine tvilling søskende blev født, det var i 1903. Vi var inde hos naboerne.

Vort hjem.

Vort hjem var et lille landbrug med to tdr. land. Vi havde en ko, sommetider to. I begyndelsen gik far på arbejde, men som familien voksede, vi blev efterhånden 11 børn, forslog de tre mark han kunde tjene om dagen ved at arbejde for andre ikke langt det var jo en stor familie. Så begyndte han at købe grise op for en handelsmand, han fik en mark for hver slagterigris. Derefter begyndte han at handle på egen hånd, med alt muligt, svin, kreaturer, heste, bageovne, tøj, kort sagt alt hvad der kunde tjenes lidt penge på.

I begyndelsen af vor tid i Varnæs boede der en gammel kone (gamle Fie) i den ene ende af huset, hende passede mor til hun døde.

Huset var stråtækt, og der var alkover, men dem tog far nu snart ned. Far var meget dygtig med sine hænder, han kunde lave alt muligt, med de få midler der nu var. Da han gerne vilde spille violin, men ikke havde råd til at købe, byggede han en selv, som min datter stadig har.

Det var små kår, men vi fik altid hvad vi kunde spise.

Mellemmad kl.4 om eftermiddagen, der bestod af rugbrød med sukker eller sirup, jeg mindes ikke vi fik andet pålæg.

Om aftenen fik vi tarregrød (boghvedegrød) med skummetmælk, hvad vi børn ikke var særlig begejstrede for, mor var af bondeslægt og sådan var skikken dengang, som sagt vi sultede aldrig, men kød fik vi ikke meget af 1/2 frikadelle til hver, men kartofler var der altid nok af, mor måtte jo være meget økonomisk for at mætte de mange munde, og et hårdt slid var det også for hende.

Hun var oftest alene med børneflokkene, far var jo oftest på handelen. Far var ivrig jæger. En vinternat hørte han støj oppe fra loftet, han hoppede ud af sengen, tog sin salonriffel og op på loftet

i bar natskjorte, hvor han så en rotte løbe op ad skorstenen og ud gennem en lysning ud på taget, han satte sig ned og ventede, kom ned efter et par timers forløb med ordene, "Æ fæk en sgu."

Møllen.

Far købte en vindmølle, der blev sat op ved den ene ende af huset, den skulle trække et uldspinderi. Så begyndte mor at karte og spinde uld for andre, spindemaskinen var med håndkraft, den gik på skinner. Mor fik også en strikkemaskine, så hun kunne strikke strømper til salg, men maskinen var jo som alt andet købt brugt, så det gav jo ofte en del problemer. Det skete også at møllen ikke ville krøje for vinden, så måtte far op og få den drejet i vinden, det skete ligeså tit om natten som om dagen. Mor syede selv alt vort tøj, men symaskinen var jo heller ikke ny, så det gik ikke altid helt som det skulle. Mor har haft det meget svært, men det forstod vi først, da vi blev voksne, hun sad ofte og arbejdede til langt ud på natten, og vi forstod vel ikke dengang, at når hun stod op om morgenen kunne sige: "Aae, hvor er jeg træt!" Når mor blev for sløv, fik hun slået koppet (kopsat). Det forgik hos en gammel jordemoder, jeg har aldrig set det, og syntes ikke hun kunne have for meget blod, men hun syntes det hjalp.

Arbejde og leg.

Vi gik ned rundstykker fra bageren søndag morgen, det gav helt godt. Vi var også ude som barnepiger forskellige steder, betalingen var ikke altid lige god men vi fik da kosten.

Der var ikke noget der hed at bruge pengene, de skulle i sparebøssen. Det var jo fristende, når andre børn af mere velstående forældre havde lommepenge med i skole, at vore penge skulle i sparebøssen, spurgte vi mor om lov til at bruge to pfennig af vore egne, fik vi altid nej, de skulle samles til et stykke tøj. Mor blev der heller ikke noget til, jeg kan ikke huske hun har fået en ny kjole, mens jeg var barn, hun havde to kjoler, hun selv havde vævet som ung, dem moderniserede hun en gang imellem, men hun holdt altid os børn pæne og rene i tøjet. Trods alt dette synes jeg dog, vi havde en god barndom, tiderne var jo sådan den gang.

Der blev også tid til leg, Vi havde en dam hjemme bag huset, der lå en række store sten ude i dammen, der nød vi at sidde med benene nede i vandet. En dag gled min søster Mimi ned i vandet, jeg fik hende da hevet op, der var temmelig dybt.

Vi havde et stort asketræ i et hjørne af haven der tilbragte vi mange timer oppe, megen tid brugte vi også med at lege med kattekillinger i dukkevognen, egentlig legetøj havde vi ikke.

Skole.

Der var dengang en temmelig stor klasseforskel. Der var os almindelige mennesker; og så var der bønderne, der ragede et godt stykke over, og så hed vi kun Hansen, hvad jeg syntes var ret nedværdigende, det har vel været en slags mindreværds kompleks. Da jeg var seks år kom jeg i Varnæs skole. Vi var jo under tysk herredømme, så al undervisning forgik på tysk. Min ældste søster Anna skulle følge mig til skole den første dag. Jeg husker vi kom for sent, så skulle jeg sige hvad jeg hed, det vilde jeg ikke, jeg kunde ikke sige r, så er det svært, når man hedder Margrete, det var meget flovt, men jeg har da fået det lært siden. Der var otte klasser i skolen, fordelt på tre klasseværelser, - to klasser fordelt på første og tre på de to næste. På legepladsen talte vi sønderjysk, og kunde vi ikke svare på tysk i klassen, måtte vi godt svare på dansk. Skriften vi lærte var gotisk, så det danske vi har lært, har vi selv fundet ud af senere, derfor har jeg aldrig lært at skrive fejlfrit, min skrift er heller ikke noget at prale af. Vi gik i skole hver dag undtagen onsdag og lørdag eftermiddag. Det eneste fag vi havde på dansk var religion, to timer om ugen. Det deltog vi ikke i, vi skulle selv betale bøgerne, så det mente mor, hun godt selv kunde lære os.

27. januar havde Kejsers Wilhelm fødselsdag, da skulle vi synge tyske fædrelandssange i to timer, så fik vi fri resten af dagen. Men den dag skulle vi passe på ikke at være for pænt klædt på, så blev vi kaldt tyskere, det vilde vi jo nødt, vi var jo danskere. Men ellers tænkte vi vel ikke over det, vi var jo født ind i det. Der blev jo ikke talt politik børn imellem, og vi var ikke så oplyste, som børn er i dag. Jeg var ofte barnepige hos førstelæreren, der talte vi sønderjysk, men alle lærerne var nu tyskvenlige. Var der børn der faldt i unåde, så var straffen hård, nærmest det man i dag kalder vold.

Vi havde en Wienerdreng i vores klasse, han var i pleje hos forpagteren i præstegården, han havde det ikke godt der, så han flygtede flere gange, man sagde han vagabonderede. Jeg glemmer det aldrig. Når man så fandt ham, og han kom i skole, og vi andre havde frikvarter blev han kaldt ind i klassen, så fik han af spanskrøret, så vi kunde høre hans skrig ude i skolegården. Der var ingen der tænkte på at det vel var hjemlængsel. Jeg har ofte tænkt på, hvordan det mon er gået ham, jeg kan huske, han hed Niklasen.

Konfirmation

Jeg blev konfirmeret 1913. i Varnæs kirke. vi gik til præst i Varnæs præstegård hos pastor Asmussen. Så vidt jeg husker blev vi dansk konfirmeret, men husker dog ikke om undervisningen foregik på tysk eller dansk, men jeg syntes bare, jeg lærte mere hos præsten end i min skoletid. Til konfirmationen fik jeg fra et legat en dansk salmebog og en tysk bibel. Bibelen skulle mine søskende låne, hvad jeg var meget ked af, men jeg fik den tilbage og har den endnu. Det er jo et skønt minde.

Varnæs kirke har to klokker, en stor og en lille, ved dødsfald blev der ringet, var det en voksen blev der ringet med begge klokker, var det et barn blev der kun ringet med den lille.

Tjenestepige.

Jeg kom ud at tjene ved bønderne efter konfirmationen, hvad der var det almindelige dengang. Jeg var meget ked af det, jeg kunne ikke følge med ved malkning og markarbejde, jeg anstrengte mig meget og kunde dog ikke følge med, det var strengt og det var flovt. Vi har jo ikke samme arbejdsevne og kræfter alle, selvom også viljen er til stede. En pige inden for vor klasse havde dengang ingen mulighed for at få en uddannelse.

På den første gård, hvor jeg kom i tjeneste, var vi tre piger og en karl, den ene af pigerne skulle tjene en farfar, der boede hos dem, men hun hjalp også til med børnene og i køkkenet, hun blev kaldt indepige, vi andre to hjalp med malkning og markarbejde. der var 10-12 køer. Vi startede kl.5 om morgenen, vi malkede tre gange dagligt, og det var ude på marken enten det regnede eller blæste.

Køerne stod bundet ude på marken hele sommeren, den gamle bedstefar kom og flyttede dem, når vi var færdige med malkningen, vi var temmelig irriterede, når han kom før os og stod og så på når vi malkede.

Mælken bar vi hjem med åg over skulderen. Når vi var færdige med opvasken om middagen, skulle vi i marken, karlene fik et hvil, men det var der ikke tid til for pigerne. Det kedeligste arbejde man kunne komme ud for, var at gå efter hestene i hestegangen, det var jo bare rundt og rundt time efter time.

Vi lå to i en seng med halm i bunden, men det blev da fornyet et par gange om året, og der var da ingen mus i sengen. Det var til gengæld et sted, hvor jeg var som barnepige, da jeg var 11 år. Jeg delte seng med en af pigerne, hun gik aldrig i seng før langt hen på natten, hvor var jeg dog bange, når jeg hørte musene gnave i halmen under mig. Når vi var færdige om aftenen, måtte vi ikke gå uden at spørge om forlov, det kan man ikke byde unge i dag, heldigvis.

Sikken en forandring verden har taget til i dag, vel ikke altid til det bedre, bortset fra det økonomiske.

Originaler.

Der var mange der gik på landevejen dengang, der var ingen hjælp at få, måske en smule fattighjælp. Der var en fattiggård i Skovbøl ikke langt fra Varnæs, derfra var der flere, der gik en tur til Varnæs. Der var en man kaldte Baron, han gik ved hjælp af to stokke, han lagde sig ofte til at sove bagved kedlen i mejeriet, der var der jo altid varme. En morgen lå han der og var død. Der må jo ikke have været nogen kontrol med om de kom hjem til natten.

Der var også en de kaldte tombe Jens, han gik altid med et rødt klæde om ørerne, når der var fest eller begravelse, gik han rundt i sognet og inviterede, fik han ingenting, spurgte han gerne: "skal jeg ikke have en cigar!" Han gik altid og talte med sig selv, om f. eks. hvad de fik til middag: "en frikadelle og to kartofler, der går Per Møller!" og han gentog alting to gange, det var til megen morskab for ungdommen. Der var også Meth Bastian der kom visse steder, jeg tror nok hun tiggede penge, dem fik de jo ingen af og kosten og forplejningen var sløj. Jeg var barnepige hos en slagter, men når Meth Bastian kom, blev jeg sendt udenfor, hendes snak var ikke for børn.

Der boede en familie ved Felsted, de lavede riskoste og risskrubber af lyng, vi brugte dem til at skrubbe mælkespande og feje i kostalden med. Konen kørte rundt og solgte kostene fra en lille vogn der blev trukket af to store hunde, de blev kaldt skrubmanden og skrubkonen. De boede i en lille hytte, der var ingen loft, høns, geder, hunde og mennesker boede sammen i de samme rum, der var mange originaler dengang, og enhver måtte sørge for sit eget udkomme.

Sygdom.

Tandudtrækning foregik hos barberen, det har jeg prøvet flere gange, og det var selvfølgelig uden bedøvelse, tandlæger var vel ikke særlig almindelige på dette tidspunkt.

Når nogen blev syge og skulle på sygehuset i Åbenrå, blev der sendt bud efter en bære, den bestod af en brun lærreds lift med en slags kaleche over, den har sikkert været vandtæt, den kom med toget, der gik fra Gråsten til Åbenrå, så blev den syge sat i pakvognen til sygehuset, Hvis den syges familie eller venner var kørende, blev den syge kørt i en fjedervogn med jernringe om hjulene, på de veje der var dengang, har det ikke været en behagelig tur.

En af mine skolekammerater fik blindtarmsbetændelse og blev kørt i hestevogn til sygehuset, men døde på vejen derud.

Kirken.

Varnæs kirke som jeg før har omtalt med de to klokker.

Klokkerne hænger i en klokkestabel, hvorpå der endnu hænger resterne af et halsjern, som man i fordums tider, fik spændt om halsen, hvis man på en eller anden måde havde forbrudt sig, og så måtte man stå der til spot for kirkegængerne. Ved gavlen af kirken står der et stort træ, en løn, hvor der et stykke over roden er en hulning i stammen hvor der altid står vand. Der er et sagn om junker Viggo og en pige, der tog deres eget liv, og er begravet under træet, det er deres tårer, der er i træet, og det kan helbrede mange sygdomme. Der er en mindetavle på gavlen af kirken over sognets faldne fra første verdenskrig. Da jeg var barn blev der også båret klinkepung rundt i kirken.

Jeg kan også huske man ofrede ved gudstjenesten, man gik rundt om alteret, og lagde pengene i to bunker, en til præsten og en til degnen.

Ofringen var dog vist kun ved særlige lejligheder, men klinkepungen var hver søndag, jeg ved ikke hvornår skikken holdt op, men det har nok været, da vi blev danske. Når et barn blev født, skulle man med barnet i kirken efter fødslen, det kaldes at holde kirkegang, far var nu ikke glad for at komme med, børnene blev oftest hjemmedøbt. Når der blev holdt kirkegang, skulle det meldes til præsten i forvejen, så læste præsten velsignelsen over mor og barn.

Julen.

Vi troede på julemanden, da vi var børn, men der var i dørene mellem stuerne små runde ruder, og da vi blev så store, vi kunde nå at kigge igennem, begyndte tvivlen at melde sig. Vi fik æbleskiver med svesker hele julen, de kom varme på bordet hver gang der kom gæster, de stod altid på kakkelovnen.

I skolen havde vi juletræsfest en dag før jul, så blev der danset til harmonikamusik i den ene skolestue og serveret chokolade i den anden. Nytårsaftensdag gik vi rundt i byen og ønskede godt nytår til beboerne, og fik forskellige ting, som småkager, sukkerfigurer, enkelte gange en 10 pfennig.

Krigen.

1914 udbrød den første verdenskrig, da kom vi til at føle, hvad det var at være under tysk herredømme, unge og voksne under 40 år blev indkaldt til krigstjeneste, det var den anden august i høsten, jeg gik til mit hjem, en landmand gik og satte neg sammen, og konen gik med ham op og ned ad marken og strikkede på en strømpe, han skulle møde til krigstjeneste næste dag. Det er en af de ting man aldrig glemmer. Soldatertjenesten skulle vare 3-4 år men de der var inde blev der, mange kom aldrig hjem. Der var dem der mistede to eller fire sønner, mange blev meldt savnet, som man aldrig mere hørte fra. Der var jo ikke radio eller fjernsyn, familien til dem der blev dræbt fik deres ejendele tilsendt, ellers vidste vi ikke noget, før vi læste tabslisterne i avisen.

Da krigen sluttede, vidste vi ingenting, før husbonden stod i døren og fortalte det, da han kom hjem fra krigen, så blev der glæde i hjemmet. Denne krig blev for en stor del udkæmpet fra skyttegrave ved fronten, så det gik jo ikke ud over civilbefolkningen, som i anden verdenskrig, og Sønderjylland var jo ikke krigsskueplads. En krigsfange modellerede en løve ved Varnæsvig, hvor der var indsat en plade der blev fjernet da vi blev danske.

Jeg vil forsøge at huske, hvad der stod på pladen, jeg er ikke sikker, og mit tyske er heller ikke så godt mere jeg forsøger:

Im veltenkrieg der grimmiger løve ershift dich ein landssturmmann, als symbol des kraft und freude, beschirm das deutsche vaterland und eins hermieden, der evige Volkerfrieden!

På landet under krigen.

Jeg havde forskellige pladser, det var jo spændende at prøve noget nyt, men det var jo altid på landet, det var den eneste mulighed, det var altid for et år ad gangen, jeg har aldrig forladt en plads i utide. Jeg tjente på en gård i Feldsted, vi var to piger, min medtjener havde lus i håret, det fik jeg også, men slog mig til tåls med, at det måske var sådan på landet, men madmoder opdagede det, så blev vi aflusede, og glad var jeg.

Der blev vedtaget, at landmændene skulle have krigsfanger som arbejdskraft, de fleste mænd var jo indkaldt til militæret. Der var en del ubeboede huse, aftægtshuse og lignende, de blev beslaglagt til krigsfanger, der var ti på hvert hold, og en vagtmand, der skulde følge dem på arbejde om morgenen, se efter dem om middagen, og hente dem om aftenen, fangerne sov i deres kvarter i halm med et tæppe over sig. Vagtmanden lå i en stue ved siden af, han havde en seng, de fik kosten på gården, men selvfølgelig ingen betaling. Det første sted jeg var, fik vi to russere. De var hjælpeløse, når de kom til bordet, de forstod ikke at bruge spisebestik, der var mange af dem der var temmelig uciviliserede dengang, det er der vist ikke mere, men vi lærte dem snart at kende som flinke og rare mennesker. Der var også belgiere og franskmænd, der var mange dygtige mennesker imellem.

Dem jeg har kendt var alle fredelige, men krigsfanger var de jo. Vagtmandens seng skulde jeg ordne, hans gevær lå tit under dynen, når jeg kom derind, så kom jeg nemt om ved at rede den seng, bøssen var jeg bange for. Vagtmandskabet var tyske soldater, dem kunne vi tale med, det kneb mere med fangerne. På den gård var det til fods, når jeg ville hjem, jeg kunne godt tage toget, men der var så langt til holdepladsen, at jeg lige så godt kunde gå. Det blev altid sent, inden jeg kom af sted om aftenen. Jeg skulle igennem et krat, hvor man sagde, der gik et hovedløst føl ved midnat, så jeg var bange og løb, men jeg har nu aldrig set noget føl, der var jo meget overtro den gang.

Det var sløjt med alle varer under krigen alt var rationeret, smør fik vi et stykke om ugen, så stort som en valnød, men det må nok være kommet husmoder til gode, vi så det aldrig. Skummetmælk fik vi nok af på landet, det var værre for byfolk med små børn, de stod ved stalddøren og bad om bare en halv liter, de fik oftest lidt, men det var jo forbudt. Vi havde det nok bedst på landet, men brød kneb det meget med. Jeg var på en gård på Als. Vi var der seks børn bestyrer, konen, pige, tre fanger to russere og en belgier. Jeg har et foto af os alle i gården. De havde installeret et mølteri, men tyskerne kom og forseglede det, så det kneb med brødet, manden var i krigen. Hele høsten af hvede lå på kostald loftet, og vi kunde ikke få det tærsket før i februar. Vi skulle hjælpe med at tærske, det var temmelig uhyggeligt, der var tusindvis af mus, tre - fire familier under hvert neg, og dengang brugte vi ikke benklæder, så der var store muligheder for at få dem op under skørterne, da så kornet endelig var tærsket, kunne vi ikke få det malet, der var dog en møller i Nordborg, der kunne male det, men han havde intet sold, der kunne si museekskrementerne fra, så det blev malet som det var, det kneb med at spise det i begyndelsen, men vi havde ikke andet, og vi spiste alle ved samme bord, og tog da heller ingen skade af det, det kan godt lyde utroligt, men det var den barske virkelighed. Grise slagtede vi som store polte, bare de var slagtede, kundn jeg skolde dem og tage dem ud. Som sagt alt var rationeret, sæbe havde vi ikke, håndsæbe var som cement.

Vi fyrede med bøgetræ, og asken blev opbevaret i et kar med vand, det stod så et stykke tid, vi brugte det til at vaske storvask i, det skummede godt nok, men helt hvidt blev tøjjet nu ikke.

Engang imellem kom tyskerne og lavede husundersøgelse, for at se om der var ulovlige fødevarer, de var meget grundige, og så efter både i skabe og senge og så var det bare med at få de ulovlige varer ud af huset, og alle hjalp til, såvel fangerne som vi andre. Den første der fik besøg, var jo ikke så heldig stillet, men fra ham gik der så ilbud fra gård til gård, fandt de noget, blev det hentet om aftenen med hestevogn. Der var altid en overordnet Led til at påse, om de menige så ordentlig efter, jeg kan huske, den gang han blev budt på et glas mælk, men han sagde nej tak, så han havde nok fået sin forplejning, hvor han kom fra. Vi havde et rum på loftet fyldt med røgvarer, det lå mellem stalden og stuehuset med en usynlig dør, en morgen var rummet tømt, der må have været nogen, der var kendte, og vi kunde jo ikke melde det, da det var ulovlige varer. Vi havde en brandsprøjte i Skovbøl. Der var engang imellem sprøjteøvelse, jeg kan ikke huske, hvordan sprøjten så ud, men en spand kan jeg huske, det var en gul læderspand med ringe om og en hank over, det var en bonde, der var brandmester og stod for øvelsen, og han skulde kommandere på tysk, det lød omtrent sådan: "Aufstellen in zwei rækken, mit der røv nach de sprøjtehus!" Griner a mæ, så ger æ hjem, så det hele endte gerne i latter og morskab.

Genforeningen og tiden efter.

10. februar 1920 blev vi stemt hjem til Danmark. Der var store festligheder i den anledning, i Varnæs var der flag og guirlander hængt op, men der blevet forrygende stormvejr, så det hele blæste i stykker, det blev en svær tid efter genforeningen, der var ingen danske penge i begyndelsen, for håndværkerne var det særligt svært, de fik ingen penge ind, og skulle betale med danske penge.

Vi klarede os nogenlunde, for Peter fik sin løn udbetalt i danske penge. Jeg blev gift med Peter i marts 1920. Det var som sagt sløje tider efter krigen, vi havde næsten ikke tøj at tage på, og der var ikke meget at købe, og pengene var små, min søster Didde fik dog syet en Brudekjole. Vi måtte begynde helt fra bunden, Peter købte et par gamle senge. Af et par ældre piger købte han nogle lagner, pigerne havde selv vævet dem, det var solide ting, de var så stive, når de var vaskede, kunne de selv stå,

Lidt møbler købte han på auktion. Peter havde arbejde ved postvæsenet, vi klarede os da, vi var jo ikke forvante. Jeg havde ikke noget med i ægteskabet, jeg havde jo arbejdet for bønder hele min ungdom, og aldrig fået mere i løn end jeg lige kunne klare at klæde mig selv. Bønder tjente store penge i disse år, men de blev i deres egne lommer, der faldt ikke noget af til medhjælperne, der var jo ingen fagforeninger dengang, vi blev stærkt udnyttet. Da krigen sluttede, og soldaterne vendte hjem til civilt arbejde, var der ikke mere arbejde for Peter ved postvæsenet i Sønderborg. Vi ville gerne være blevet i det sydlige Jylland, men der var intet at få, så det blev helt oppe i det nordlige, det var et hårdt bytte. Da vi rejste fra Sønderjylland, blev det os fortalt, at det var en hel ørken, så slemt var det nu ikke, og der er jo meget, der har forandret sig siden da.

Nu føler vi os hjemme her, og er ved at være fremmede i Sønderjylland. Men det var drøjt dengang, at flytte fra det frodige Sønderjylland, til det barske Vendsyssel.

Peter begyndte som landpost 1. august 1920, han skulde så have fat i en lejlighed til os, og vi fik da også en lille lejlighed. Vores habengut, den smule vi havde, kom med toget til Brønderslev, og med hestevogn her til Jerslev. Da kusken var halvvejs, så han sig tilbage og opdagede, at barnevognen kom rullende bagefter, men fik den da samlet op. De første nætter sov vi hos en af Peters kolleger. Da Peter kom hjem og hilste på os om morgenen, så Cedde forbavset på ham og spurgte: " Har du soldater tøj på, han havde ikke set sin far i uniform før, men han var jo vant til at se tyske soldater, dem var der jo mange af i Sønderborg. Det kneb os meget med sproget, da vi kom til Vendsyssel, vi kunde kun tale sønderjysk og tysk, rigsdansk havde vi jo heller aldrig lært, der var mange ting, vi ikke anede hvad hed på dansk. Jeg kom hen til købmanden, og skulle købe en dåse viks, jeg vidste ikke, de hed skosværte på dansk. Vi havde svært ved at forstå dem, og de havde svært ved at forstå os, mange har stadig svært ved at forstå, mig den sønderjyske dialekt hænger stadig ved.

De første år vi var heroppe fik Peter 1800 kr. om året, det var ikke mange penge dengang, og i dag er det ingenting.

Jeg har altid været hjemmegående, jeg har passet hus og hjem og syet til børnene, det var jo mest af brugt tøj, der var ikke råd til nyt.

Min mand har haft mangan hård tørn om vinteren, dengang foregik al snerydning ved håndkraft, og det kunne vare flere dage, før vejene var kastet fri, og så var det tværs over marker og grøfter.

Så jeg tror nok, jeg har tjent os bedst ved at passe vort hjem, jeg har heller ikke haft evner til mere.